

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 304. – Дис. 596; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 3. – Спр. 1146.

Опубл. дж.: Протоколи засідань Совета КДА за 1871 год // ТКДА. – 1872. – № 2. – С. 80–81; № 3. – С. 17–18.

Літ.: Владика сенатор и злочин у цркви. – Књ. 1. – Ниш, 1902. – 32 с.; Књ. 2. – Београд, 1902. – 32 с.; Књ. 3. – Београд, 1902. – 29 с.; *Анђелковић М.* Шта има истине у брошури «Владика сенатор и злочин у цркви»: из канцеларије Нишког Дух. суда 7 маја 1902 год. (Сбр. 2657 у Нишу). – Ниш, 1902. – 32 с.; *Алексић М.* Разговор епископа Никанора (Ружичића) са уредником // Православни свештеник. – 1904. – Бр. 1. – С. 14–15; *Како владика Никанор (Ружичић) дели благослов* // Там само. – 1905. – Бр. 5. – С. 144–145; *Илић А.* Афера владике нишког Никанора // Хришћански весник. – 1909. – С. 744–747; *Валерјан (Бошњаковић), мон.* Друштвени патриотски елемент у беседама епископа нишког Никанора // Гласник православно цркве у краљ. Србији. – 1909. – Бр. 20–21. – С. 241–245; Бр. 27–28. – С. 321–324; Бр. 31–33. – С. 370–372; Правилник фонда епископа нишког Никанора (Ружичића) о потпомагању студената православног богословског факултета у Београду // Преглед цркве Епархије нишке. – 1928. – Бр. 9. – С. 373–375; *Михајловић С., протојереј.* Мало историје из живота епархије жичке (Епископ Никанор Ружичић) // Преглед цркве Епархије жичке. – 1930. – Бр. 5–6 (мај – јуни). – С. 108–114; *Урошевић Т.* Никанор Ружичић, епископ нишки (1898–1911) // Преглед цркве Епархије нишке. 1933. – Бр. 11–12. – С. 295–298; *Сава Вуковић, еп.* Српски јерарси од деветог до двадесетог века. – Београд; Подгорица; Крагујевац, 1996. – С. 357; *Слијепчевић Ђ.* Историја Српске Православне Цркве. – Књ. 2. – Београд, 2002. – С. 422–423; *Милић Ф. П.* Фондови завештања Православног богословског факултета у Београду 1920–1941 // Српска теологија у двадесетом веку: Истраживачки проблеми и резултати : зборник радова научног скупа. – Књ. 1. – Београд, 2007. – С. 207–220; *Пилипович Р.* Сербы в богословских учебных заведениях России во второй половине XIX века – мнение царского дипломата // Русский Сборник : исследования по истории России. – Т. XIV. – М., 2013. – С. 99, 118–119.

В. В. Бурега

НИКОДИМ (КОШИЦЬ Микита Іванович) [рос. Кошиц Никита Иванович] (1801–18[30].12.1876), архимандрит РПЦ, випускник КДА – церк. діяч і педагог.

Нар. у с. Кропивне Житомир. пов. Волин. губ. (нині – с. Кропивня Новоград-Волин. р-ну Житомир. обл.) у сім'ї священика. Навчався у Волин. ДС (1819–25) та КДА (1825–29), яку закінчив зі ступ. старшого канд. богослов'я, здобувши право отримати магістерський ступ. після двох років бездоганної

служби в духовно-навч. закладах (ухвалу Конференції КДА від 03.08.1829 затверджено Комісією духовних уч-щ 26.09.1829). Під час навчання у КДА 10.08.1828 прийняв чернецтво (постриг звершено в Києво-Братському Богоявленському монастирі єпископом Чигиринським *Кирилом (Куницьким)*). 02.09.1828 рукопокладений у сан ієродиякона, 07.09.1828 висвячений на ієромонаха.

Після закінчення КДА призначений учителем філософії та євр. мови Волин. ДС (з 20.09.1829). З 11.11.1829 виконував також функції бібліотекаря. За документами 1831 – вчитель філософії та грец. мови. По завершенні двох років сумлінної служби отримав, згідно з рішенням Св. Синоду від 11.12.1831, диплом магістра богослов'я і словесних наук.

01.10.1832 переведений на посаду інспектора і професора філос. наук (з 17.10.1834 – церк. історії та грец. мови) Кишинівської ДС. Одночасно призначений ректором Кишинівських духовних (повітового і парафіяльного) уч-щ (обіймав цю посаду до 01.10.1835). Поєднуючи викладання із церк. служінням, з 21.01.1833 був настоятелем Каларашовського Свято-Успенського чол. монастиря (у Сорокському пов. Бессарабської обл., нині – жін. монастир поблизу с. Каларашовка Окницького р-ну Республіки Молдова). 22.01.1833 піднесений до сану ігумена. 16.11.1833 переведений на посаду настоятеля Шабського (Жабського) Вознесенського чол. монастиря (у Сорокському пов. Бессарабської обл., нині – жін. монастир поблизу с. Жабка Флорештського р-ну Республіки Молдова).

16.03.1836 призначений ректором і професором богослов. наук Оренбурзької ДС, на той час – у м. Уфі (викладав догматичне, моральне і пастирське богослов'я; згодом читав також гомілетіку і вчення про віросповідання, ересі та розколи (11.09.1840–19.11.1845)). Одночасно з 19.03.1836 був настоятелем Уфимського Свято-Успенського чол. монастиря (з 11.04.1839 – його благо-

чинний). 05.07.1836 піднесений до сану архімандрита і зарахований до складу Оренбурзької духовної консисторії. Виконував обов'язки єпархіального цензора проповідей (з 19.03.1836).

10.10.1846 призначений ректором і професором богослов. наук Пермської ДС. З 12.02.1848 був членом Пермського тюремного ком-ту. Звільнений із Пермської ДС у 1851 після ревізії, здійсненої ректором КазДА архімандритом Григорієм (Миткевичем) у 1850 (під час ревізії було виявлено дисциплінарні порушення з боку семінаристів та їхню недостатню сумлінність у вивченні окремих дисциплін).

З 06.03.1851 – настоятель Арзамаського Спасо-Преображенського чол. монастиря (Нижегородської губ., нині обл.). Присутній в Арзамаському духовному правлінні з 14.08.1851. Наприкінці 1850-х – у 1860-х служив у чол. монастирях Калузької єпархії – зокрема з 12.01.1859 у Троїцькому Лютиковому (побл. с. Корекозево Перемишльського пов., нині не діє) та з 20.05.1865 у Свято-Пафнутієвому Боровському (передмістя м. Боровська, нині – райцентру Калузької обл.).

18.03.1870 оселився на спочинку в Дерманському Свято-Троїцькому чол. монастирі на Волині (нині – жін. монастир у с. Дермань Здолбунівського р-ну Рівнен. обл.). З 28.02.1872 обіймав посаду настоятеля Загоровського Різдва-Богородицького чол. монастиря (у с. Волиця Загоровська Володимир-Волин. пов. Волин. губ.; нині зруйнований; залишки монастиря – побл. с. Новий Загорів Локачинського р-ну Волин. обл.).

Упродовж багаторічної і плідної діяльності отримував численні церк. і держ. нагороди, зокрема ордени Св. Анни 2-го ступ. (23.05.1842) та 2-го ступ., прикрашеного імператорською короною (26.08.1856).

Помер у Загоровському Різдва-Богородицькому монастирі на 75-му році життя. Похований на монастирському кладовищі.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 160. – №№ 1243, 1266, 1269; Ф. 175. – № 1606; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Т. 1. – Спр. 389, 465, 552; Оп. 3. – Спр. 59.

Опубл. дж.: Послужной список настоятеля Загоровского Рождество-Богородичного третьеклассного монастыря Волынской епархии архимандрита Никодима. Составлен в августе 1872 года // Волынские Ев. – 1872. – № 20. – Ч. офиц. – С. 566–568; Перемены по службе // Там само. – 1877. – № 3. – Ч. офиц. – С. 119–120; Акты и документы, относящиеся к истории Киевской Академии. – Отд. III (1796–1869 гг.). – Т. 5 (1823–1869 гг.) / с предисл., введ. и прим. проф. прот. Ф. И. Титова. – К., 1915. – С. 47, 51, 71–74.

Літ.: Теодорович Н. И. Волынская духовная семинария. История первоначального устройства ее и подведомственных ей духовных училищ. Списки воспитанников, окончивших в ней курс учения, а также начальников и наставников ее в период времени с 1796 по 1900 г. – Почаев, 1901. – С. 364, 855; История Пермской духовной семинарии / изд. свящ. Я. В. Шестакова. – Ч. 3. – Екатеринбург, 1901. – С. 577–578, 590–599, 627–628; Пархомович А. М. Список ректоров и инспекторов Кишиневской духовной семинарии за время столетнего (с 31 января 1813 г.) существования ее // Кишиневские Ев. – 1911. – № 24. – Отд. неофиц. – С. 921–922. Арзамасский Спасо-Преображенский мужской монастырь : краткий исторический очерк и описание / сост. И. Н. Четыркин. – Арзамас, 2003. – С. 35.

М. Л. Ткачук

НИКОДИМ (КРОТКОВ Микола Васильович) [рос. Никодим (Кротков Николай Васильевич)] (29.11[11.12].1868–21.08.1938), священномученик, архієпископ РПЦ, випускник КДА – церк. діяч, педагог.

Нар. у с. Погрешино Нерехтського пов. Костромської губ. (нині – с. Погост Фурманівського р-ну Івановської обл. РФ) у сім'ї диякона. Після закінчення Костромських ДУ (1878–83) та ДС (1883–89) із 19.11.1889 був учителем парафіяльної школи с. Олеш (рос. Олешь) Галицького пов. (нині – р-ну) Костромської губ. (нині – обл. РФ). Одружившись із Аполлінарією Андріївною Успенською, прийняв священство: 25.02.1890 висвячений на ієрея та призначений священником Петропавлівської церкви с. Тезино Кинешемського пов. Костромської губ. (нині – м. Вічуга Івановської обл. РФ). З 26.03.1890 обіймав посаду законовчителя у Тезинському народному уч-щі. Багато проповідував, організовував релігійно-просвіт. народні читання.

У 1892 втратив дружину і новонароджену доньку. У 1896–1900 навчався у КДА, де